

ROSYJSKIE OTWARCIE

Bardzo szczęśliwie się składa, że mogliśmy uczestniczyć w konferencji, na której główny geodeta kraju po raz pierwszy przedstawiła politykę państwa polskiego w dziedzinie geodezji i kartografii – powiedział **GEODECIE GIENADIJ POBIEDINSKIJ**, zastępca dyrektora Roskartografii, w rozmowie przeprowadzonej na półmetku konferencji elbląskiej

KATARZYNA PAKUŁA-KWIECIŃSKA: Jak ocenia pan konferencję w Elblągu?

GIENADIJ POBIEDINSKIJ: Służby geodezyjne wielu krajów świata opracowują obecnie nową politykę w związku z przechodzeniem na technologie informatyczne, tworzeniem cyfrowych map oraz radykalnie nowym podejściem do realizacji zadań geodezyjnych na wszystkich szczeblach. Podejście to obejmuje zarówno wykorzystanie GPS, jak i rosyjskiego systemu Glonass. Wspomniane zmiany mają charakter rewolucyjny i wymagają wprowadzenia zmian w polityce służb geodezyjnych praktycznie wszystkich krajów świata.

Moim zdaniem bardzo szczęśliwie się składa, że mogliśmy uczestniczyć w konferencji, na której polski główny geodeta kraju po raz pierwszy przedstawiła politykę państwa polskiego w dziedzinie geodezji i kartografii, a była to bardzo ciekawa prezentacja. Ponadto zapoznałem się z wystąpieniami innych uczestników konferencji – zarówno polskich uczonych i specjalistów, jak i gości z zagranicy.

Dzisiaj spotyka się pan z głównym geodetą kraju Jolantą Orlińską. Jakie tematy pan poruszy?

Zacznijmy od tego, że to pierwszy taki przypadek, gdy główny geodeta Polski spotyka się z delegacją rosyjską. Poza tym 5-letnie porozumienie między służbami

geodezyjnymi Rosji i Polski podpisane w grudniu 2003 roku straci moc w końcu tego roku. Porozumienie przewiduje możliwość przedłużenia go na kolejny okres w wyniku negocjacji. Uważam, że powinniśmy uzgodnić kwestie organizacyjne związane z takimi negocjacjami: kiedy i gdzie się odbędą oraz jakie nowe punkty nasze służby geodezyjne chciałyby włączyć do porozumienia. Pięć lat to długi okres; wiele zmieniło się przez ten czas zarówno w Polsce, jak i w Rosji. Na razie będą to rozmowy wstępne.

Porozumienie będzie dotyczyło nie tylko współpracy przygranicznej, lecz także kwestii bardziej ogólnych?

Wspólne przedsięwzięcia niekoniecznie dotyczą wyłącznie spraw przygranicznych. Można wskazać bardzo wiele zagadnień interesujących dla obu stron, które mogą stać się przedmiotem nowego porozumienia. Jedną z takich kwestii jest opracowanie nietajnych map terytorium Federacji Rosyjskiej dla potrzeb nawigacji: dla kierowców, turystów i do wszelkich innych celów. Dotychczas takich map nie było, a teraz pojawiła się możliwość ich stworzenia w ramach istniejących przepisów.

Kolejna kwestia polega na tym, że rosyjska służba geodezyjna dysponuje obecnie 8 punktami geodezyjnymi, których współrzędne można publikować bez ograniczenia dokładności. Oznacza to, że mogą być one przedmiotem do-

wolnych przedsięwzięć międzynarodowych (dotychczas tylko Rosyjska Akademia Nauk dysponowała kilkoma takimi punktami), na przykład dla potrzeb globalnej geodynamiki – a jest to obecnie ważna sprawa – lub dla połączenia systemów wysokościowych Europy i Rosji. Reasumując, moim zdaniem, pojawiły się bardzo szerokie możliwości rozwoju współpracy międzynarodowej w tej sferze.

Jak zorganizowana jest rosyjska służba geodezyjna? Wiadomo, że Roskartografia jest instytucją wiodącą.

Owszem, Roskartografia, czyli Federalna Agencja Geodezji i Kartografii, jest instytucją wskazaną w ustawodawstwie rosyjskim jako naczelný organ realizujący funkcje kontrolne nad działalnością geodezyjną, wykonujący roboty i usługi na potrzeby państwa oraz składający zamówienia publiczne na mapy krajowe i ustalanie urzędowych współrzędnych topograficznych i wysokościowych. Obecnie Federalna Agencja Geodezji i Kartografii posiada 20 organów terytorialnych, to znaczy 20 urzędów geodezji i kartografii rozsianych po całej Rosji. Urzędy terenowe realizują politykę państwa w zakresie geodezji i kartografii: wydają pozwolenia, kontrolują i nadzorują prawidłowość zastosowania norm i przepisów geodezyjnych. Ponadto Roskartografii podlega 36 przedsiębiorstw państwowych

FOT. JERZY PRZYWARA

Natomiast na działalność kartograficzną składa się opracowywanie, aktualizacja i wydawanie map. Na Targach Książki we Frankfurcie jeden z pawilonów poświęcony jest topografii i turystyce i nasza branża jest tam regularnie reprezentowana. Zazwyczaj około 10 rosyjskich prywatnych firm prezentuje na tej imprezie swoją produkcję kartograficzną. Warto dodać, że jakością i bogactwem oferty dorównuje ona światowym standardom. Prywatne firmy z powodzeniem konkurują z przedsiębiorstwami państwowymi. Szczepnie mówiąc, udział przedsiębiorstw państwowych w rynku kartograficznym wynosi, jak przy-

Jeśli przedsiębiorstwo z zagranicy chce działać na terytorium Federacji Rosyjskiej, wystarczy, że uzyska pozwolenie, i może brać się do pracy. Natomiast jeśli taki podmiot zechce pracować z danymi stanowiącymi tajemnicę państwową, zezwolenia zapewne nie otrzyma, ponieważ w takim przypadku potrzebna jest licencja innego rodzaju.

prowadzących działalność operacyjną. Wykonują one głównie prace, które wymagają bardzo wysokich kwalifikacji i są rygorystycznie kontrolowane. Przedsiębiorstwa reprezentujące sektor prywatny zazwyczaj nie podejmują się tak odpowiedzialnych zadań, chociaż w ogłaszanych przetargach udział może brać każdy podmiot.

Czy do prowadzenia działalności geodezyjnej potrzebne są jakieś pozwolenia, licencje?

Jedną z funkcji Roskartografii jest wydawanie pozwoleń na działalność geodezyjną. Mogę przy okazji podać kilka danych: w naszej branży działa 36 przedsiębiorstw państwowych, 9,5 tys. firm prywatnych, a pozwoleń wydano 15 tysięcy. Pozwolenie może otrzymać prywatny przedsiębiorca, lecz musi wcześniej określić, czym będzie się zajmował. Jeśli będzie wykonywał prace dla katastru, potrzebuje tachimetru, instrukcji prowadzenia pomiarów gruntów i to wszystko – uzyska pozwolenie. Lecz jeśli prywatny podmiot deklaruje, że zamierza aktualizować mapy krajowe, musi posiadać system kontroli jakości. Musi

dysponować instrumentami, które przeszły atestację metrologiczną, a także instrukcjami, normami i przepisami określającymi, jak wykonywać tego rodzaju prace. Musi mieć personel z odpowiednim wykształceniem w dziedzinie geodezji lub kartografii. Jeśli wszystkie te warunki zostaną spełnione, prywatne przedsiębiorstwo uzyskuje pozwolenie i może wykonywać dowolne prace.

Czy są jakieś specjalne uprawnienia np. do wykonywania prac fotogrametrycznych?

Zgodnie z ustawą o geodezji i kartografii, mamy wyznaczone dwa obszary działalności: geodezja oraz kartografia. Pierwsza obejmuje wszystkie rodzaje prac geodezyjnych, m.in. określanie współrzędnych geodezyjnych punktu, kształtu Ziemi, wykonywanie prac związanych z delimitacją i demarkacją granic, weryfikację przebiegu granic państwowych, realizację prac geodezyjnych dla katastrów, wykonywanie prac topograficznych, aktualizację map topograficznych. I prace fotogrametryczne zaliczamy właśnie do działalności geodezyjnej.

puszczam, maksymalnie 10%; reszta to prywatny biznes.

A jak jest z pracami dla katastru? Macie przecież nową ustawę o katastrze.

Tak, ustawę o katastrze obiektów i nieruchomości. Zarówno w tej ustawie, jak i w innych aktach rządu Federacji Rosyjskiej mówi się o tym, że prace geodezyjne i kartograficzne na potrzeby katastru wykonuje się zgodnie z ustawodawstwem dotyczącym geodezji i kartografii. Oznacza to, że jeśli ktoś wykonuje prace dla katastru, takie jak formalności prawne, uzgadnianie granic, wszelkie działania związane z pomiarami gruntów, to działa w ramach aktów prawnych dotyczących katastru. Jednak jeśli chce przystąpić do mierzenia współrzędnych poszczególnych punktów granic, powinien zwrócić się o wydanie pozwolenia na działalność geodezyjną. Bez pozwolenia nie ma prawa zajmować się tego rodzaju działalnością.

W ustawie o katastrze wspomina się o inżynierze katastralnym.

Jeśli chodzi o inżyniera katastralnego, to pojęcie to występuje w ustawie, lecz nie zostało wprowadzone w praktyce.

Określenie nowych standardów kwalifikacji w tej dziedzinie leży w gestii Federacji Rosyjskiej i dopóki nie zostaną one przyjęte, to mianowanie inżynierów katastralnych pozostanie w sferze pobożnych życzeń. Czasami zdarza się tak, że ustawodawca wybiega w przyszłość, a życie idzie w swoim tempie.

Czy polskie podmioty gospodarcze mogą pracować na terytorium Rosji i startować w przetargach na przykład dla Roskartografii?

stwo z zagranicy chce działać na terytorium Federacji Rosyjskiej, wystarczy, że uzyska pozwolenie, i może brać się do pracy. Natomiast jeśli taki podmiot zechce pracować z danymi stanowiącymi tajemnicę państwową, zezwolenia zapewne nie otrzyma, ponieważ w takim przypadku potrzebna jest licencja innego rodzaju.

Ale ogólnie taka możliwość istnieje i mogę dodać, że na przykład wydawnictwa kartograficzne Białorusi i Ukrainy

W Rosji używamy pojęcia „infrastruktura danych przestrzennych” i istotnie rząd Federacji Rosyjskiej zatwierdził koncepcję utworzenia infrastruktury danych przestrzennych. Zanim przystąpimy do praktycznej realizacji tej koncepcji, trzeba opracować kilka dokumentów o charakterze normatywnym zarówno na szczeblu rządu, jak i Roskartografii. Obecnie trwają prace nad Federalnym Programem Celowym Budowy Infrastruktury Danych Przestrzennych. Istnieją bardzo poważne przesłanki uzasadniające utworzenie takiej infrastruktury. Wspominałem już o nich – po pierwsze chodzi o opracowanie powszechnie dostępnych map, które będą stanowić ważny element tej infrastruktury. Praktycznie rzecz biorąc, sfinalizowano już prace nad pierwszym portalem internetowym. Początkowo portal zawierać będzie

Obecnie trwają prace nad Federalnym Programem Celowym Budowy Infrastruktury Danych Przestrzennych. Istnieją bardzo poważne przesłanki uzasadniające utworzenie takiej infrastruktury.

W ustawie o geodezji i kartografii wymienia się „podmioty działalności geodezyjnej i kartograficznej”. Pierwszym podmiotem jest Federacja Rosyjska, kolejnymi – regiony Federacji Rosyjskiej, samorządy miast, federalne organy władzy wykonawczej – Roskartografia i inne instytucje, przedsiębiorstwa, obywatele oraz podmioty zagraniczne. Oznacza to, że jeśli przedsiębior-

pracują na rynku rosyjskim. Przedsiębiorstwa zajmujące się dystrybucją map nawigacyjnych, takie jak Tele Atlas, Navicom, także prowadzą działalność na terenie Federacji Rosyjskiej.

Kraje Unii Europejskiej budują system INSPIRE. Wiemy, że również w Federacji Rosyjskiej pojawiły się podobne koncepcje i prowadzone są prace w tym kierunku.

bazę metadanych, składającą się z dwóch części – otwartej, dostępnej dla wszystkich, oraz specjalnej, przeznaczonej tylko dla uczestników. Ponadto w portalu można będzie znaleźć powszechnie dostępne mapy oraz 8 wspomnianych punktów geodezyjnych, których współrzędne można będzie publikować. Mamy nadzieję, że prace zakończymy w 2008, najpóźniej na początku 2009 roku.

WYBRANE WYDARZENIA Z HISTORII ROSYJSKIEJ GEODEZJI

- **IX w.** – Jeden z pierwszych opisów ziem rosyjskich mówi o zakładaniu monastyrów oraz cerkwi i związanych z tym nadawaniu ziemi duchowieństwu.
- **1068** – Pierwsze prace miernicze. Zmierzono szerokość cieśniny Kerczeńskiej na półwyspie Tamańskim.
- **XI w.** – W najstarszym zbiorze starosłowiańskiego prawa „Ruskaja prawda” napisano, że za samowolne naruszenie miedzy należy zapłacić karę w wysokości 12 grzywien, znalazł się tam także pierwszy opis granic.
- **W okresie Księstwa Moskiewskiego (1240-1340)** miernictwem zajmowali się przedstawiciele znanych rodów kniazich i bojarskich. Zawód był dziedziczny.
- Po raz pierwszy ziemie rosyjskie zostały kompleksowo opisane **za czasów cara Iwana Groźnego (1533-84)**.
- **XVII w.** – Powstaje pierwsza szkoła miernicza kształcąca jednorazowo 400 uczniów.

- **1618** – Dmitri Petin wykonał pierwsze opisy i pomiary Syberii, zawierając w nich plany miast i odległości pomiędzy rzekami.
- **1701** – W Moskwie szkołę matematyki i nawigacji założył, sprowadzony przez Piotra I, Henry Fargwarson, prof. matematyki z uniwersytetu w Aberdeen.
- **1703** – W Amsterdamie opublikowano pierwszy atlas w języku rosyjskim (przedstawiał bieg Donu), w tym samym roku w Moskwie wydrukowano pierwsze rosyjskie mapy (mapy morskie).
- **1705** – Uruchomiona została w Moskwie pierwsza prywatna drukarnia (Wasilija Kuprianowa), która wydawała także mapy.
- **1715** – W Petersburgu otwarto Akademię Morską, 30 spośród 3 tys. osób studiowało w niej geodezję.
- **XVIII w.** – Ogromny wpływ na rozwój rosyjskiej kartografii wywarł car Piotr I Wielki. Za jego panowania (1689-1725) wpro-

- wadzano czterostopniowy podział administracyjny kraju (gubernie, prowincje, ujezdy i włości). Mierniczy zajmowali się nie tylko pomiarem, ale także projektowaniem granic. W 1720 r. rozpoczęto wielki program ekspedycji topograficznych. Na ich bazie Iwan Kirilow opracował w 1734 r. trzytomowy atlas Rosji (360 map).
- **Za panowania Katarzyny Wielkiej (1762-96)** reforma administracyjna wymusiła dopasowanie granic administracyjnych do linii rzek, jezior itp.
- **W drugiej połowie XVIII w.** rosyjski astronom i geodeta Fiodor Schubert rozwinął metody określania długości i szerokości geograficznej.
- **1779** – Utworzono Konstantynowską Szkołę Geodezji, w 1835 r. przemianowaną na Konstantynowski Instytut Geodezji (obecnie Moskiewski Państwowy Uniwersytet Geodezji i Kartografii).
- **1797** – Car Paweł I Romanow utworzył Carski Skład Map (od 1812 r. –

Jak jest z pieniędzmi na te przedsięwzięcia?

Tak samo, jak u wszystkich. Pieniądzy wszystkim brakuje. Przecież słyszała pani wystąpienie przedstawiciela Szwecji – mają za mało środków do dyspozycji. Norwegia również potrzebuje więcej funduszy. Pod tym względem Rosja nie różni się od Polski czy innych krajów. Zdajemy sobie sprawę z tego, że moglibyśmy robić więcej, a rząd zawsze powtarza: „Róbcie tyle, na ile wam przyznano środków”.

Ile pieniędzy wydzielono w budżecie Roskartografii na prace geodezyjne?

Środki na zamówienia publiczne z budżetu federalnego wynoszą około 2 miliardów rubli. Kwota wydaje się duża, lecz jeśli podzielimy ją przez 17 milionów km kwadratowych, okaże się raczej niewielka. W Chinach wydają więcej na jednostkę powierzchni. Cały budżet Roskartografii wynosi około 6 miliardów rubli [0,5 mld złotych – red.] i obejmuje prace wykonywane na rzecz państwa oraz innych zlecniodawców, lecz korzystają z niego tylko nasze przedsiębiorstwa. Jakimi środkami dysponują wszystkie prywatne firmy w tej branży, nie jestem w stanie powiedzieć.

Ilu geodetów i kartografów pracuje w całej Rosji?

Znam tylko bardzo przybliżone dane. W samych zakładach Roskartografii

W samych zakładach Roskartografii pracuje 10 tys. osób. W Rosji, według naszych szacunków, działalnością geodezyjną i kartograficzną zajmuje się 100 tys. osób.

pracuje 10 tys. osób. W Rosji, według naszych szacunków, działalnością geodezyjną i kartograficzną zajmuje się 100 tys. osób. Pracują w 9,5 tys. przedsiębiorstwach.

Ile miesięcznie zarabia rosyjski geodeta prowadzący działalność komercyjną?

Nie sądzę, by w sektorze prywatnym geodeta zarabiał znacznie więcej niż w którymś z naszych przedsiębiorstw, bo gdyby było dużo więcej, to specjaliści by od nas uciekali. Na przykład w zakładzie w Kaliningradzie średnie wynagrodzenie specjalisty w roku ubiegłym wynosiło 13 tysięcy rubli [ok. 1200 zł – red.]. Realizacja zakrojonego na szeroką skalę programu tworzenia map dla potrzeb nawigacji wymaga ogromnej liczby fachowców, toteż ci, którzy odeszli do sektora prywatnego, gdzie zadania związane z geodezją i kartografią są znacznie prostsze i nie wymagają zbyt wysokich kwalifikacji, wracają do nas, ponieważ

praca w ramach programu jest dla nich ciekawsza, a poziom wynagrodzeń – jeszcze raz powtarzam – zbliżony.

Jak przebiega realizacja programu tworzenia map dla miast?

Rząd wydał rozporządzenie o standardowych terminach aktualizacji map krajowych i planów miast. W ramach tej koncepcji mapy krajowe obejmują skalę od 1:10 000 do 1:1 000 000; natomiast oficjalne plany miast i punktów osadniczych sporządzane są w skali 1:2000 lub 1:5000. Tego rodzaju duże skale są zgodne z nowym kodeksem budowy miast i ustawą o podstawach samorządu lokalnego w miastach i innych jednostkach terytorialnych.

Obecnie trwają w Federacji Rosyjskiej prace z zakresu planowania przestrzennego na trzech szczeblach, a mianowicie na poziomie Federacji Rosyjskiej, podmiotów Federacji Rosyjskiej oraz samorządu lokalnego w miastach i innych jednostkach. Miastami zajmują się, oczywiście, samorządy lokalne, lecz podmiot Federacji Rosyjskiej nie może stać z boku, powinien wspierać miasta. Dlatego prace są prowadzone w ramach tzw. porozumień parytetowych przewidujących udział trzech stron w finansowaniu prac: podmiotu Federacji, samorządu lokalnego oraz – w niewielkim stopniu – budżetu federalnego. Wszystko to pozwala naszym przedsiębiorstwom realizować zadania. Lecz strona organizacyjna całego procesu nie jest prosta – trzeba gromadzić środki napływające z trzech szczebli administracji, uzgadniać wiele kwestii i pilnować, by żadna ze stron nie odmówiła wniesienia udziału w finansowanie projektu. Niemniej jednak prace postępują i w niektórych obwodach Federacji Rosyjskiej wszystkie miejscowości posiadają już nowoczesną kartograficzną bazę, na której można opierać się przy prowadzeniu katastru, planowaniu i rozwiązywaniu zadań z zakresu architektury.

Skład Wojskowo-Topograficzny) odpowiedzialny za prowadzenie prac topograficznych na terenie imperium. Od 1812 r. do początku XX w. wiodącą rolę w pomiarach topograficznych odgrywała armia.

● **1814** – Estoński astronom Wilhelm Struve zaproponował carowi Aleksandrowi I przeprowadzenie skandynawsko-rosyjskich pomiarów łuku południka biegnącego wzdłuż zachodnich granic imperium. Prace na „łuku Struvego” trwały w latach 1816-52. Przyczyniły się m.in. do dokładniejszego określenia kształtu elipsoidy ziemskiej.

● **1919** – Dekret Rady Komisarzy Ludowych ustanawia Wyższy Urząd Geodezji odpowiedzialny za wszelkiego rodzaju prace geodezyjne i kartograficzne na terenie Rosji.

● **1940** – Prof. F. Krasowski opracował model elipsoidy ziemskiej.

● **1945** – Ukończono prace nad mapą w skali 1:1 000 000, obejmującą terytorium całej Rosji.

● **1962** – Na orbicie umieszczono pierwszego satelitę obrazowego. Szpiegowski aparat Zenit-2 dostarczał zdjęcia o rozdzielczość 10-15 m.

● **1976** – Wydano dekret o budowie systemu nawigacji satelitarnej GLO-NASS. Pierwszy testowy satelita znalazł się na orbicie w 1982 r. Działanie operacyjne system rozpoczął w 1993 r. (12 satelitów).

● **1991** – Reorganizacja administracji. Utworzono Wyższy Urząd Geodezji i Kartografii (Gławkartografia) podlegający Ministerstwu Ekologii i Zasobów Naturalnych, kierujący geodezją i kartografią na terenie Rosji, oraz Komitet Geodezji i Kartografii (Gosgeodezja) – na terenie ZSRR (wszedł w skład Gławkartografii w tym samym roku po kolejnej reorganizacji).

● **1992** – Z chwilą utworzenia Federacji Rosyjskiej na bazie Gławkartografii powstała Roskartografia, niezależny federalny organ odpowiedzialny za sprawy geodezji i kartografii.

Rozmawiała KATARZYNA
PAKUŁA-KWIECIŃSKA